

„NE OVAKO: NEGO OVAKO:
184. Dalmacija je Dalmacija je dala
dala mnogo pozna- mnogo poznatih
tih *moreplovaca*. pomoraca.”

Istinabog, iz sadržaja njegovog tumačenja nije vidljivo da li misli na osobu kojoj je plovidba morem „životno djelovanje” ili „zanimanje, ali da je Vidović mislio na potrebu isticanja takvih razlika, vjerujem da bi to i učinio.

Ratimir Kalmeta

NOVA SLAVISTIČKO–BALTIČKA EDICIJA

(„*Studia slavica et baltica*”, sv. 1, Münster, 1980.)

Premda ne tako često kao nekoć, njemačka nas slavistika još uvijek ponekom edicijom umije uspješno uvjeriti u svoju životnost. Takvim se izdanjima pridružio nedavno i jedan novi dvodisciplinski (slavističko–baltistički) niz.

Obavijestit ćemo, dakle, o sadržaju prvog sveska (novog) niza *Studia slavica et baltica* (str. VI + 201. Aschendorff, Münster, 1980) pokrenutog u povodu pedesete obljetnice postojanja Slavensko–baltičkog seminara Vestfalijskog Wilhelmove sveučilišta u Münsteru, kom je jubileju i posvećen ovaj prvi svezak. Na dvije stotine stranica urednici G. Ressel, H. Rösel i F. Scholz sakupili su i ponudili uistinu obilje zanimljivih priloga (u svemu jedanaest), korisnih prinosa slavistici i baltistici iz pera autorâ odreda sadašnjih ili bivših suradnika spomenutog seminara.

Opširan i pregledno pisan ogled Huberta Rösela „Slavensko–baltički seminar u prošlosti i sadašnjosti” („*Das Slavisch-Baltische Seminar in Vergangenheit und Gegenwart*”,

str. 97–138) iscrpno izvješćuje o polaganu i napornu afirmiranju nastave slavenskih jezika na Sveučilištu u Münsteru u godinama iza prvog svjetskog rata te o nastajanju i razvojnom putu Slavensko–baltičkog seminara od njegova osnutka (1930) do u naše dane. Čitatelju je u sažetu obliku prikazana bogata povijest ovog Seminara koji je u proteklih pet desetljeća u svojim redovima imao i renomiranih slavista (K. H. Meyer, P. G. Bogatyryjev) i u kojem je odmah iza drugog svjetskog rata otvoren i lektorat hrvatskoga. (Tu je dužnost sve do 1974. obnašao dr. Antun Knežević, a nakon njegova umirovljenja, u svojstvu gostiju lektorâ, nekoliko mladih zagrebačkih znanstvenika.)

Među prilozima, kao što je to odavno uobičajeno u takvim zgodama, osjetno pretežu oni s rusističkim temama (preko trećine sveska). Pitanjima južnoslavenskih jezika posvećena su, dijelom ili u cijelosti, tri priloga. Uz jedan o bugarskom tu su i dva priloga (po jedan poredbenoslavistički i serbokroatistički) koji, poradi svoje tematike, mogu biti zanimljivi i čitateljima „Jezika”.

U ogledu „O nekim reliktima u slavenskim zemljopisnim imenima” („Über einige Relikte in slavischen geographischen Namen”, str. 35–56) autor Ernest Dickenmann (Bern) u dobroj tradiciji poredbene slavistike, oslanjajući se na uistinu bogatu literaturu i vrela, govori o nekim, sinkrono prosuđujući, značenjski nemotiviranim reliktima u slavenskoj toponimiji i hidronimiji. Objasnivši na samu početku ogleđa putove i razloge nestajanja riječi iz jezika, odnosno sužavanja polja njihove porabe obrađuje Dickenmann pregršt zanimljivih primjera. U hrvatskom je npr. riječ *gvozd* (‘šuma’) naišla na homonimnu dubletu *gvozd* (< *gvozdъ*, ‘čavao, željezo’) i zarana se počela gubiti (u štokavskom već

u XIV st., u čakavskom nešto kasnije, u XVI st.), ali se sačuvala u zemljopisnim imenima (Gvozd, Gvozdac). Sličnu su sudbini doživjele i neke druge riječi. Prema *trêbiti* ('čistiti, odvajati') imamo Trebinje, Trebišnjicu i Trepču; prema *sopotъ* ('šum tekuće vode') stoje Sopot, Sopotna i Sopoćani; prema *šujb* ('lijevi') nekoliko se mjesta naziva Šu(j)ica (kod Senja, Okučana, u Bosni) itd. Usput, prilika je da ispravimo jednu autorovu omašku. Narodna pjesma „Pasla ovce Šuićkinja Mara” ne stoji u vezi s mjestom Šujice kod Okučana, nego s mjestom Šuica u duvanjskoj općini, što jasno određuje drugi stih spomenute pjesme „U Šuici povrh Mačovana”. Također, nije posve točno na str. 52. da nam je „redovnik Ivan Bjelostjenec ostavio vrijedan rječnik kajkavskoga [tzv. *Gazophylacium*]” kad je nakon podrobne raščlambe utvrđeno da je Belostenec svoju djelom „obuhvatio ne samo kajkavski leksik nego i cjelokupnu situaciju uže Hrvatske: blago sjevernočakavskih i štokavskih govora, pa i glagoljske književnosti” (V. u J. Vončina: „Jezičnopovijesne rasprave”. Zagreb 1979, str. 235).

Rasprava „O ulozi prefiksâ u srpsko-hrvatskih glagola opažanja” („Zur Rolle der Präfixe bei serbokroatischen Verben der Gesichtswahrnehmung”, str. 79–95) autora Gerharda Ressela drugi je na koji ovdje upozorujemo. Cilj je autorov, kako sam kaže, istražiti sve *semantičke* aspekte što su posljedom porabe i mijenjanja *morfološke* i *tvorbene kategorije* (prefiksa) u triju temeljnih opažajnih glagola (gledati, motriti, vidjeti). Autor nudi podrobnu

raščlambu tih aspekata, raščlambu u kojoj, ipak, uz u semantičke zadire i u sintaktičke probleme i to ne samo one što nastaju između prostih i složenih glagola, nego i one što, nesumnjivo, postoje i između triju spomenutih opažajnih glagola. To je proširenje zapravo nužno jer uistinu nije moguće samo semantički iscrpsti sve razloge zbog kojih je negramatična druga od ovih rečenica (koje smo, za ilustraciju preuzeli od Ressela, str. 81):

1. Predrag je radoznalo gledao kroz dalekozor.
2. *Predrag je radoznalo vidio kroz dalekozor.

Nakon analize obilja primjera, na samu kraju ovog moderno pisane rasprave ustvrđuje Ressel da značenje složenog glagola nije tek puki zbroj značenjâ sastojaka (dakle: značenje predmetka + značenje prostog glagola = značenje kompozita) nego da je jasno uočljiva njihova posebna semantička komponenta (str. 94). Čitateljima Jezika bit će jasnija Resselova metoda reknemo li da slične priloge na stranicama ovog časopisa objavljuje Ivo Krile (v. Jezik, 23, br. 5, 26., br. 4. i 5, 29, br. 1).

Zaključno možemo reći da prvi svezak niza „*Studia slavica et baltica*” potvrđuje utemeljenost nade svojih urednika kako prilozima u njemu objavljeni nisu samo pregled znanstvenih preokupacija sadašnjih i bivših članova münsterskog Slavensko-baltičkog seminara, nego i da će potaknuti nova i slavistička i baltistička istraživanja.

Marko Samardžija